

Naša vsak četrtič in polja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 52 D, pol leta 18 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravništvo Slov. Gospodarjak v Mariboru, Koroška cesta 5. List se do pošilja do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Cene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprete reklamacije se poštnine proste.

Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurb. št. 113.

41. številka

MARIBOR, dne 24. septembra 1925.

59. letnik.

Dr. Korošec o političnem položaju.

Govor dr. Korošca na zboru SLS delegatov za mariborsko volilno okrožje v Mariboru 20. t. m.)

Po predzadnjih volitvah za Narodno skupščino se je naša stranka odločila, da se zveže z najmočnejšo hrvatsko stranko, Radičevsko stranko, in se skupno z njo bori za uresničenje svojega državnopravnega programa, za samoupravo Slovenije.

Nastal je takozvani federalistični blok. Ko so Radičevci na to zapustili abstinenčno politiko in se pojavili lani v narodni skupščini, se je z njimi osnoval širši blok združene opozicije, ki je mimogrede dobil tudi vlado v svoje roke. In ko se je po letošnjih volitvah zopet sestala narodna skupščina, se je ta blok obnovil, in sicer pod imenom: blok narodnega sporazuma in ljudske (seljaške) demokracije. Toda že meseca julija tega leta so se radičevci izneverili bloku, se odkrli njegovemu programu, osvojili na celi črti vladni program radikalne stranke ter z njo ustanovili sedanjo, takozvano Pašič-Radičevsko vlado. Druge stranke bloka med njimi tudi mi, so ostale zveste programu narodnega sporazuma in ljudske demokracije in vztrajajo v opoziciji. V opozicijo pa je prišla tudi Samostojna demokratska stranka, ne sicer prostovoljno, ampak, ker jo je Pašič kot nerabno vrge iz vlade. Novi vladi pa so nenaprosene vsilile svojo pomoč slovenska stranka samostojnežev in Prepeluhova stranka bivših republikancev ter avtonomistov, ki sedaj z radičevci skupaj podpirajo izvajanje Pašičevega vladnega programa.

To je v najtesnejših obrisih naša notranja politika, kakor se je razvijala zadnja tri leta, ter trenutni politični položaj. Ako bi očitanja kaj koristila, potem bi bil na mestu očitek, da Radičeva stranka ni bila lojalna, poštna in zanesljiva zaveznica, in sicer ne samo glede taktike, ker se je ves čas sodelovanja v opoziciji skušala škodovati predvsem svojim zaveznikom, ampak, kakor se je sedaj izkazalo, tudi glede programa, katerega je navsezadnje v celoti izdala. Radičeva stranka je zapustila republiko, federacijo, narodni sporazum in seljaško demokracijo. Ako kljub temu Radič na Hrvatskem in po Zenevi še vedno govori o neki seljaški demokraciji, je to smešno, ker je vendar znano, da kmetje nimajo nobene besede v Radičevi stranki, a Radič nobene besede v Pašičevi vladi. Radičevi stranki se godi kakor vsem dezertarjem, da se njihove usluge sprejemajo, a nje same se gleda po strani. Radič in Pucelj in Prepeluh morajo ponižno in poslušno služiti ne narodu, ne državi, ne kmetškemu stanu, ampak radikalni stran-

ki. To je njihova žalostna vloga v sedanjem političnem položaju.

Sedanja vlada je sicer po številu močna, toda v svoji notranjosti neenotna in vsled tega slaba.

Radič si želi iz Pašičevega objema in Pašič iz Radičevega društva. Za to je bahanje, da bodo novi zavezniki vladali polna štiri leta, le znak nepoznavanja resničnih razmer. Obema vladnima strankama se hoče novih volitev. Radičevci si žele novih volitev, da bi se osvobodili sedanjega neprijetnega in poniževalnega položaja, v katerem se nahajajo, in da bi v volitvah, v katerih bi za nje deloval cel vladni aparat, pridobili na številu svojih poslanskih mandatov. Radikalna stranka pa tudi že govori o novih volitvah, ki pa bi naj nastopile še le po sprejetju rednega proračuna, s katerim se na vsak način hočejo obremeniti politično odgovornost Radičeve stranke. Radikalna stranka trdno upa, da bi si z že preiskušeni nasilnimi sredstvi pridobila še toliko mandatov, da bi se ji potem ne trebalo ozirati na nobeno drugo stranko. Postati sama dovolj močna, da dikтира svojo voljo dinastiji in narodom, to je njen ideal. Potemtakem izgleda sicer, da so tudi v želji po novih volitvah radikalni in radičevci enega mišljenja in da je to zopet nova vez med njimi. Toda to je le navidezna! Radikalni ne bi pod nobenim pogojem hoteli z Radičem na volitve, a radičevcem, ako niso na vladi, volitve ne bi nič koristile. In v teh različnih razlogih za nove volitve tiči velika nevarnost za kaki dolgotrajnejši obstoj sedanje vladne zveze.

Trdna za dolgo dobo pa ni sedanja vlada tudi iz drugih razlogov. Razpoloženje hrvatskih mas je tako, da pričakuje z gotovostjo skorajšnje revizije ustave in nove notranje državne ureditve. O tem je vsak razgovor odveč, to je nepopitno dejstvo! Temu splošnemu pričakovanju se je moral ukloniti tudi Radič in v Zenevi govoriti o reviziji ustave, čeprav dobro ve, da je to njegovim sedanjim političnim gospodarjem zelo neprijetno vprašanje. Ne da bi tudi v radikalni stranki ne bilo mož, ki uvidevajo, da je sedanje centralistično stanje nevdržljivo, ampak ker Pašič noče o tem nič čuti, a Pašič je še danes radikalna stranka. On ji se narekuje svojo voljo in svoje poglede! Narekuje pa ji tudi svoj tempo, svoje korake pri delovanju, ki so zelo, zelo počasni. Ta počasnost v delovanju je nesreča za vsako stranko, ki tvori zvezo z radikalni, ker ne more v Pašičevi družbi ničesar doseči, če pride v njo še s tako dobrimi nameni. Starokopitnost in počasnost samoderžca Pašiča ubijata z njim zvezane stranke, ubija pa nam tudi in zavira zdrav razvoj v celi naši notranji politiki. Stalni pravci v finančni politiki, dalekovidni pogledi v carinski in tarifni politiki, vodilne smernice v celem narodnem gospodarstvu, vsega tega še nam manjka ob

koncu sedemega leta našega zjedinenja, in na tem umirajo stanovi in hirajo narodi. To kompromitira vsako stranko, in zato je nevarno vladati s Pašičem.

Edina stranka, katere še ni spametovala družba s Pašičem, je očigledno Samostalna demokratska stranka.

O njej se čujejo neprestano glasovi iz Beograda, da bi bila voljna žrtvovati celo Pribečevića in se popolnoma spojiti z radikalno stranko. Z namenom, da bi se lažje izvršila ta fuzija na Slovenskem, bi se baje umaknil začasno iz politike in iz vodstva stranke njen sedanji predsednik dr. Zerjav ter prepustil vodstvo dr. Kramerju, ki je njegov naslednik na volilni listi demokratske stranke. Baje, tako se dalje govori, je to glavni vzrok, da se na Slovenskem še ni izvršila nobena sprememba uradništva, čeprav mora biti to stanje nevarno za slovenske radikale, samostojneže in bivše republikance, ki imajo svojo vlado, za katero morajo glasovati, a v Sloveniji izvršuje mesto njih vlast opozicijska stranka demokratska. V Beogradu, kakor čujemo, tej spojitvi ne bi bili nasprotni, pač pa v Sloveniji prizadete stranke še nočejo ničesar čuti o tem. Sicer pa to nas ne zadeva, pač pa slovenske radikale, samostojneže in radičevce, ki bi bili na ta način izigrani in vrženi med obrabljeno šaro. V najbližnjem času bomo videli, koliko je na vseh teh govorih resnice.

Ni namreč izključeno, da so take govorice nalašč za našo stranko izmišljene. So gotovi ljudje, ki nas hočejo za vsako ceno videti v vladi in na odgovornosti. Ti se z vsemi sredstvi in silami trudijo, da bi nas spravili v vlado: z žuganjem, plašenjem, obljubovanjem. No, vsaj za tako naivne nas ne smejo imeti, da bi mi storili kak političen korak zaradi slovenske demokratske stranke. Ona je lahko zgoraj, spodaj, levo, desno, mi gremo svojo začetno pot naprej. Samostalna demokratska stranka je nesreča za slovenski narod, a za nas ni nobena orientacijska tabla.

Nočemo pa s tem reči, da je za nas v bodoče vsako sodelovanje z radikalno stranko načeloma izključeno.

Pod gotovimi predpogoji in pogoji bi bilo tudi to mogoče. Toda danes o tem govoriti bi bilo popolnoma brez potrebe, ker stvar ni na dnevnem redu. Tudi nismo tako nespametni, da bi o sličnih stvareh javno razpravljali.

Radikalna in radičevska stranka, ki sta sedaj na vladi, ne izvršujeta in nočeta izvrševati glavni točk političnega, kulturnega in gospodarskega programa slovenskega naroda, za to je naše mesto za sedaj v opoziciji. Komur ni do programa in ljudstva, lahko kapitulira, kdor poštno misli s svojim programom, mora vstrajati. In mi hočemo vstrajati! V politiki sedaj po vojski hitro živimo, ne samo drugod, nego tudi pri nas. Tudi za

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski spisal Erckmann-Chatrian; preložil Al. B.

26

S tem me je zopet navdal s pogumom, a nisem imel več moči, da bi nosil puško — zdela se mi je težka kot svinec. Tudi jesti nisem mogel več in kolena so se šibila pod mano. Vendar še nisem obupal in sem si rekel:

»Saj ni nič hudega . . . Ko boš ugledal pfalzburški zvonik, bo prešla mrzlica. Tam boš dihal zdrav zrak in Katarin ti bo stregla . . . saj se bosta poročila.«

Res, da sem videl, kako so drugi, ki so bili bolni kot jaz, obležali med potjo, a nikakor nisem hotel biti tako bolan kot oni.

Bil sem torej še vedno kolikor toliko dobre volje, dokler nismo zvedeli na počivališču tri milje za Fuldo na cesti proti Salmünstru, da nam hoče petdeset tisoč Bavarcev odrezati umik in da že stoje v velikih gozdovih, skozi katere smo morali iti. Ta vest me je docela potrla, ker sem čutil, da ne bom imel več moči za naskakovanje, streljanje in boj z bajonetom. Vendar sem napel še zadnje moči, ko so nam veleli dalje marširati, in sem hotel vstati.

»Jože, po koncu!« je zaklical Cebedej. »Le pogumi! A jaz nisem mogel in sem pričel ihteti.

»Ne morem!« sem rekel.

»Vstani vendar,« je prigrljal on.

»Ne morem . . . za božjo voljo . . . ne morem!«

In sem se oprijel njegove roke . . . Njemu so debele solze tekale po licih . . . Skušal me je nesti; a tudi on je bil preslab. Jaz pa sem se ga oklenil in kričal:

»Cebedej, nikar me ne zapusti!«

Stotnik Vidal je pristopil in me je žalosten pogledal.

»Le miren boč, fant,« je rekel. »Čez pol ure pridejo mimo bolniški vozovi . . . ti te sprejmejo.«

Jaz pa sem vedel, kaj to pomenja. Objel sem Cebedeja in mu pošepetal na uho:

»Poslušaj! Pozdravi Katarino namesto mene . . . objubi mi Povej ji, da sem umrl s poljubom zanjo na ustnicah, in da si ji ti prinesel poljub v slovo.«

»Vse to storim,« je rekel in se silil, da bi ne ihtel.

»Vse ji povem . . . O ti ubogi Jože!«

Nisem ga mogel izpustiti iz objetja. Zato me je sam položil na tla in hitel proč, ne da bi me pogledal. Kolona je odšla . . . gledal sem za njo, kakor človek gleda za zadnjim upanjem, predno izgine . . . Sedaj so izginiti zadnji zaostajalci bataljona v neki grapi . . . Zatisnil sem oči in šele čez eno uro ali še pozneje me je zbudilo iz omotice bobnenje topov. Videl sem, kako dirja mimo po cesti divizija garde z voznimi in topništvo. Na vozeh sem ugledal nekaj bolnikov in sem zavpil:

»Vzemite me s sabo! . . . Vzemite mi s sabo!«

A gihče se ni zmenil za moje vpitje . . . Drevili so mimo . . . streljanje je bilo čedalje hušje. Tako je šlo mimo več kot deset tisoč mož, konjeništvu in pešcev. Nisem imel več toliko moči, da bi zakričal.

Nazadnje so prišle zadnje strale. Videl sem, kako so se oddaljile čake in telečaki ter izginiti za bregom. Ze sem se hotel uleči za zmerom, ko se je na cesti zopet oglašil silen hrup. Bilo je kakih pet ali šest topov, ki so hoteli mimo z dobrimi konji. Na desni in levi so sedeli topničarji s sabljami v rokah. Za njimi so prišli vozovi s streljivom. Tudi v te nisem zaupal bolj kot v druge, vendar sem pogledal tje ter ugledal poleg topa dirjati dolgega, suhega, rdečelasega, odlikovanega podčastnika. Spoznal sem Zimra, starega lipskega tovariša. Jahal je mimo, ne da bi me videl. Zdjaj pa sem zakričal, kar so dale moči:

»Kristijan! Kristijan!«

Kljub ropotanju in drdranju topov se je ustavil, se ozrl in me videl ležečega pod drevesom. Debelo je pogledal.

»Kristijan!« sem kričal. »Usmili se me!«

Nato je jahal nazaj, me pogledal in prebledel.

»Kaj? Ti si, dragi Jože?« je vzkliknil in hitro skočil s konja.

Dvignil me je kot malo dete in zavpil nad ljudmi pri zadnjem vozni s streljivom:

»Hej! Stojte!«

Nato me je objel, me nesel na voz in mi telečak potisnil pod glavo. Videl sem tudi, kako mi je vrgel preko nog debel jahaški plašč. Nato pa je rekel:

»Zdjaj pa naprej! Stvar pred nami je nujna!«

To je vse, česar se spominjam, kajti takoj nato sem omedlel. Zdi se mi sicer, kakor bi bil pozneje slišal divjanje viharja, vpitje in krike poveljnikov ter ponoči videl nad sabo vrhove velikih jelk — a to je zame kakor zmedene zanje. Le to je gotovo, da se je tisti dan za Salmünstrom v hanauskih gozdovih bila velika bitka zoper Bavarce in da smo jih premagali.

XXII.

Dne 15. januarja 1814. leta, dva in pol meseca po bitki pri Hanau, sem se prebudil v prijetno zakurjeni sobi in v dobri postelji. Ko sem ugledal nad sabo tramove na stropu in mala okna, ki jih je bil mraz okrasil z belimi rožami, sem rekel sam pri sebi: »Zima je!« Obenem sem slišal nekaj kakor topovsko bobnenje in pokljanje ognja na ognjišču. Ko sem se bil čez nekaj minut obrnil, sem ugledal mlado, blede žensko, ki je s prekrižanimi rokami sedela pri ognjišču. Spoznal sem Katarino. Spoznal sem tudi sobo, v kateri sem preživel toliko lepih nedelj, predno sem šel v vojsko. Samo topovsko streljanje, ki se je ponavljalo vsak hip, me je navdajalo s strahom, da še sanjam.

Dolgo sem gledal Katarino. Silno lepa se mi je zdela in pomislil sem: »Kje pa je teta Marjeta? Kako sem prišel semkaj? Ali sva jaz in Katarina omožena? Moj Bog, ko bi le to ne bile same sanje!«

Slednjic sem se ojunčil in prav tiho zaklical: »Katarina!«

Hitro se je obrnila in vzkliknila:

»Jože! Ali si me spoznal?«

»Kaj pa, da sem te,« sem odgovoril in ji ponudil roko.

Tresoča se od razburjenosti in veselja je stopila bliže in dolgo sem jo držal v objetu. Oba sva jokala.

Ko pa se je znova pričelo streljanje, se mi je skrčilo srce.

»Kaj pa je to, Katarina?« sem vprašal.

nas se pride solnce, in sicer prej nego to mnogi ljudje mislijo. Ideja sporazuma med Slovenci, Hrvati in Srbi ni mrtva, ona je živa še pri vseh narodih. Tudi njen dan pride, po bojih, težavah, žrtvah sicer, a brez truda in napora nikjer ni uspeha in zmage.

Za vse ono pa, kar sedaj tlači Slovence, moramo naprtniti odgovornost onim, ki so zavestno in nameroma zakrivilili naše sedanje težave.

Samostalni demokratje in samostojneži so zakopali našo prejšnjo deželno avtonomijo in postavili z ustavo na njeno mesto sedanji nesposobni birokratičen centralizem. Hoteli so nam celo vzeti našo slovensko samožitnost, kajti demokratje in samostojneži so glasovali za to, da je prišlo takozvano »narodno jedinstvo« v ustavo. Državno in narodno jedinstvo, to sta sploh dve besedi, ki jih zadnjih pet let srečamo na vsakem koraku, seveda največ v plemenitih denunciacijah in blagohotnih obtožbah. Državno jedinstvo smo vedno priznavali in tudi od nas zamišljena avtonomija se ne protivi državnemu jedinstvu. Glede narodnega jedinstva pa razločujemo. Izključujemo vsako narodno jedinstvo, po katerem bi se morali odreči svojemu slovenskemu jeziku in svoji slovenski narodni zavesti. V zgodovini ni primere, da bi se kateri narod odrekel svojemu jeziku in svojemu narodnemu življenju. So bili ljudje, kakor v avstrijski dobi nemškutarji, ki so se izneverili svoji lastni materi, a to so bili posamezni pokvarjenci ali zapeljanci, a cel narod je kljub pregnanju ostal trden in značajan. Tudi sedaj nastopajo slični ljudje, ki se posmehujejo slovenski narodni zavesti, smešijo slovenske kulturne pridobitve in se odrekajo slovenskemu občestvu, toda vsake nove volitve pokažejo, da je slovenski narod ostal zvest samemu sebi. Tudi bratom Srbom moramo v tem oziru reči: Ako se slovenski jezik prirodno zlije s hrvaškimi in srbskimi v enoto, dobro, mi bomo to dejstvo potem priznali. A ne zahtevajte od nas, da se kot nizkotne in podle izdajice odrečemo svojemu slovenstvu in da postanemo edini žalostni primer, kako en narod sam sebe izbriše iz zgodovine. Najmanj pa uporabljajte kako nasilje, kajti s tem uničite vsako upanje tudi na prirodno spojitve jugoslovenskih narodov. Ne držite se tudi izdajice slovenstva, kajti s tem si samo odbijate pošteno slovensko dušo in varate sami sebe o pravem razpoloženju slovenskega naroda. Ne leži slabost države v njenih različnih narodih, ampak samo v tem, ako se z njimi krivo postopa.

Naloga in dolžnost majhnih slovenskih stranic izven Slovenske ljudske stranke bi bila po našem mišljenju pač čisto drugačna nego jo one dandanes shvačajo.

Če le more kateri teh političnih drobcev, pa se obesi na vsakokratno vlado. Za vsako ceno, slepo, brezpogojno, brez ozira na potrebe in zahteve slovenskega ljudstva. Za svojo nalogo v vladi pa potem smatrajo, da z otročjim veseljem zadenejo par udarcev Slovenski ljudski stranki, ki boli prizadete, a stranki nič ne škodi, zraven pa pokrivajo udano in voljno vsa zapostavljanja in vse krivice, ki jih druge močnejše vladne stranke namenoma povzročajo slovenskemu ljudstvu. Kaj je n. pr. pozitiven uspeh večletnega hlapčevanja Samostalne demokratske stranke. Neznosni davki, ki ogrožajo obstoj vseh delovnih stanov, slaba carinska in tarifna politika, ki nam ubija vse narodno gospodarstvo, oviranje in zabiranje industrije na slovenskih tleh, otekanje denarja iz naše zemlje, in vsled tega eksekucije, konkurzi in kričeca brezposelnosti, ki postaja poseben problem za Slovenijo. To so uspehi! Sedaj so se namesto njih vdinjali za hlapce najmočnejše vladne stranke slovenski radikali, samostojneži in republikanci. Njihovo prava slovenska domoljubna dolžnost pa bi bila,

»Topovi streljajo pred Platzburgom«, je odgovorila in me objela še trdneje.

»Topovi?«

»Da, mesto oblegajo.«

»Platzburg? ... Sovražnik je na Francoskem?«

Več nisem mogel reči ... Toliko trpljenja, toliko solza, dva milijona na bojiščih žrtvovanih ljudi — vse to je torej nazadnje privedlo do tega, da je naša domovina izročena plenitvi in pustošenju! ... Kljub veselju, da sem objemal z rokami svojo izvoljenko, me ta grozna misel celo uro ni zapustila niti za trenutek. Se danes, ko sem živ in star, me še vedno navdaja z žalostjo ... Da, mi starci smo to doživeli in prav, da mladina to zve: videli smo, kako je na Francoskem gospodoval Nemeč, Rus, Šved, Španec in Anglež, kako so garnizije ustanovljale v naših mestih, vse, kar jim je bilo všeč, odvažali iz naših trdnjav, naše vojske zasramovali, našo zastavo izpreminjali in med sebo delili naše pridobitve, ne samo tiste iz cesarskih časov, ampak tudi tiste iz časov republike — drago je bilo plačanih deset let slave!

A ne govorim o teh stvarih, bodočnost bo sodila o tem! Oznanjala bo, da so nam sovražniki po bitkah pri Lützenu in Bautzenu ponujali Belgijo z delom Holandije, ves levi renski breg do Basela in italijansko kraljestvo s Savojsko, in da se je cesar branil sprejeti to ponudbo, ki je bila vendar dobra, ker mu je bilo zadoščenje lastnemu ponosu več nego sreča Francije!

Da se vrnem k svojemu pripovedovanju, moram še omeniti, da so štirinajst dni po bitki pri Hanauu pričeli defilirati tisoči vozov z ranjenci in bolniki na vojni cesti od Strassburga proti Nancyju in Vier-Windenu. V eni sami vrsti se je to nepretrgoma vleklo iz Alzacije na Lotaringijo.

Teta Marjeta in Katarina sta videli z vežnih vrat, kako se je vlekel mimo ta žalostni vlak. Mislim, da mi ni treba praviti, kaj sta si mislili pri tem. Mimo je šlo že več kot dvajset sto voz, in mene ni bilo med njimi. Tisoči očetov in mater, ki so bili prihiteli iz okolice dvajset milj

da bi se v sporazumu in dogovoru z edino legitimirano zastopnico slovenskega naroda, s Slovensko ljudsko stranko, zavzemali ne za svoje malenkostne strankarske koristi in želje, temveč za temeljne življenjske pogoje ljudstva, ki prebiva na slovenskem ozemlju. Pri vsej razliki strank bi se našlo tudi marsikaj skupnega, posebno to, kar potrebuje slovenski narod vsakdan neizogibno za svoj obstoj.

Samo po uradni statistiki imamo Slovenci sedaj okoli 30.000 brezposelnih.

Vsaki 30. človek stoji na cesti — brez posla in brez kruha! Vsiljiva politika slovenskih stranic je kriva, da nas večje vladne stranke pač čujejo, ako se lasamo slovenske stranke med seboj, a ne čujejo, kadar jim javljamo potrebe slovenskega ljudstva, ker vedo, da so jim male slovenske stranke itak na razpolago in že samo za ministrski stolček radevolje pokrivajo vsa zapostavljanja Slovenije. Hladnokrvno se koraka preko najtežjih in najvažnejših vprašanj, ki se tičejo našega ljudstva. Kaj naj počnemo z brezposelnimi? Izseljevanje ni urejeno, ni organizirano, zato je izseljevanje nemogoče. Zemlja se Slovincem ne deli, industriji na slovenski zemlji se deloje neprestano največje ovire, ustanavljanje novih industrijskih podjetij se ne dovoljuje iz ničevih vzrokov, kmeta in trgovca se ubija z davki — od česa in kako naj živimo Slovenci? To vse je žalostna posledica neumnega hlapčevanja slovenskih stranic vsakokratni vladi. Zato pa bodo naše male stranke morale revidirati svojo dosedanjo politiko doma in v Belgradu, iskati enotne slovenske fronte, ali pa bo narod moral enkrat za vselej obračunati z njimi.

Napram slovenski industriji vlada v Belgradu naravnost sovražno razpoloženje.

V središču naše države se namreč zastopa mnenje, da se industrijska podjetja ne smejo nahajati na meji, ampak vse bolj v središču države. Čudno je, da se isto stališče ne zavzema napram industriji v Belgradu in okoli njega, v Pančevu, Nišu itd., ki so še bližje meji, nego nekatere naše industrije. Sicer pa je to stališče tudi načelno pogrešno. Ob mejah po teh teorijah ne sme biti industrije zaradi vojske, da ne pride sovražnikom v roke in službo. Odkdaj in kje pa velja pravilo, da se mora celo narodno gospodarstvo razvijati samo z ozirom na morebitne vojske? Ali hočemo res postati izrazito militaristična država? Naša industrijska podjetja so deloma že stara in se ne dajo premakati, kakor figure na šahovski deski, a nova industrijska podjetja se ustvarjajo tam, kjer ne morejo uspevati druge stvarne kulture in kjer so za to deni predpogoji. Slovenija ne more postati eno samo veliko žitno polje, a za industrijo ima dovolj kvalificiranega prebivalstva in prirodnega bogastva. To ne gre, da bi mi z ozirom na morebitne vojske morali že danes začeti gladovati! Kaj takega ne more nobena država od nas zahtevati!

Naša zunanja politika mora biti zaradi tega tako usmerjena, da nam trajno osigurava mir.

A kako stojimo danes z inostranstvom? Noben sosednih narodov nam ni prijatelj. Sploh ne poznamo naroda na svetu, ki bi nesebično in odkrito, iz cellega srca simpatiziral z nami. Ne dopadajo jim naše politične metode, ne naše socialno reakcionarstvo, ne naše nekonsolidirano gospodarstvo, ne naša kulturna zaostalost. V kolikor imamo simpatij v inozemstvu, one se nanašajo samo na kosti naših vojakov. A nam so njihove kosti predragocene, njihove duše presvete, da bi z njimi kupovali simpatije tujih narodov. Velikokrat izrečeno, a vedno resnično je pravilo: Najboljša zunanja politika je dobra notranja politika!

Naša stranka pa hoče državo na znotraj za vse tri narode pošteno, pravično in svobodoljubno urediti, stanovom in njihovem delu nuditi potrebno podporo, osebnostno in tvorno kulturo vsestranski pospeševati.

daleč, so ob potu gledali, kje ugledajo svoje sinove. Kotiko se jih je vrnilo, ki niso našli svojega otroka!

Tretji dan me je spoznala Katarina na spletenem vozu iz okolice Mainza med drugimi nesrečniki, ki so bili kot jaz upadlih lic, silno shujšani in napol mrtvi od lakote.

»On je! ... Jože je!« je klicala že od daleč.

A nihče ni hotel verjeti. Teta Marjeta me je morala gledati dolgo časa, predno je mogla reči:

»Res je on! ... Vzemite ga z voza ... naš Jože je!«

Dala me je prenesti v hišo in mi je stregla po dnevu in po noči. Ker me je vedno žejelo, sem venomer zahteval vode. Nihče v vasi ni mislil, da bom okrevljal. Rešila pa me je sreča, da sem dihal domači zrak in gledal svoje drage znanke.

Kakih šest mesecev pozneje sva se s Katarino poročila. Gospod Gulden, ki naju je ljubil kot svoja otroka, me je sprejel za družabnika svojega podjetja. Stanovali smo skupaj v hiši in smo bili najsrečnejši ljudje na svetu.

Vojne je bilo konec. Zavezniki so se v dnevih pohodnih vračali domov, cesar je odšel na otok Elbo in kralj Ludovik XVIII. nam je dal pametne svoboščine. Se enkrat je nastopil lepi čas mladosti, čas ljubezni, dela in miru. Človek je lahko zaupal v bodočnost, lahko si je mislil, da si bo vsak z lepim življenjem in štedljivostjo priboril prijetno življenje, da si bo pridobil spoštovanje dobrih ljudi in da bo pošteno vzgajal svojo rodbino, ne da bi se mu bilo treba bati, da ga čez sedem ali osem let potem, ko ga je bila zadela vojaška služba, zopet zadene nov vojaški nabor.

Gospod Gulden, kateremu ni bil posebno povšeči povratek starih kraljev in starega plemstva, pa je trdil, da so ti ljudje v tujih deželah pač dovolj trpeli, da izprevidijo, da svet ni samo zanje in da morajo spoštovati naše pravice. Tudi to je mislil, da bo cesar Napoleon toliko pаметen, da bo dal mir ... Pa se je motil: vrnilo so se Burboni s svojimi starimi nazori in cesar je samo čakal ugodnega trenutka, da se maščuje.

Konec.

Mi smo nositelji narodne in socialne pravde ter zagovorniki vsakega kulturnega napredka. Mi smo stranka bodočnosti. Zato pa vstrajajmo, ako se ni prišel naš dan. A on pride, in da prej pride, za to hočemo delati in se truditi!

Kulturna politika države.

Cerkev — država — šola.

(Govor nar. poslanca dr. Hohnjeca na zboru delegatov SLS v Mariboru 20. septembra.)

Kultura.

Beseda kultura je latinskega izvora ter je prišla v rabo za časa rimske svetovne države. Glagol colere pomenja obdelovati, nadalje to, kar je obdelano in zasajeno, negovati, varovati, gojiti in častiti. Zato je agrikultura = poljedelstvo prvo kulturno udejstvovanje človeka. Iz glagola colere tudi izvira beseda cultus, ki je bila izpočetka istoimenska kakor kultura, hkrati pa je značila bogoslužno češčenje Boga, brez katerega ni bilo ne obdelovanja zemlje, ne uspehov od njega.

Pozneje se je beseda kultura in z njo združen pojem prenesel na človeka kot najvažnejši predmet obdelovanja in gojenja. Zgled za prenos besede kultura od poljedelstva na človeško izobraževanje nam daje slavni rimski govornik in pisatelj Ciceron, ki je rekel: »Kakor njiva, najsi je še tako rodovitna, brez kulture (obdelovanja) ne more biti plodna, tako tudi ne duh, brez poduka in izobrazbe.«

Njiva kot taka, kot del prirode ne tvori kulture, bistvo kulture je v obdelovanju zemlje po človeku z rokami in orodjem. Tako tudi niso naravne sposobnosti človekove in nadnaravni darovi božji sestavni del kulture, marveč svobodno udejstvovanje človeka in človeštva ter uspehi tega delovanja.

Po predmetu človeškega delovanja razlikujemo te vrste kulture: 1. gospodarska kultura, ki ji je namen zadovoljiti človeka z materijelnimi (tvarnimi) potrebščinami (poljedelstvo, obrt, tehnika ...). 2. Duševna kultura = gojenje, obdelovanje duha, gojitev in dviganje duševnega življenja, torej predvsem obsežno polje znanosti in poduka. 3. Etična (moralna) kultura = urejevanje in pospeševanje individualnega (osebnega) življenja človeškega. 4. Socialna kultura = urejevanje in pospeševanje socialnega (družabnega) življenja. 5. Religiozna (verska) kultura = spoznanje in priznanje najvišjega bitja v mišljenju in hotenju, v dejanjih in stvaritvah bogoslužja. Poslednja je najlepši cvet in sijajna krona vsega človeškega udejstvovanja.

Religija je najvažnejši kulturni faktor.

Že iz tega sledi, da mora država, ki ima nalogo pospeševati vsestransko kulturo svojih državljanov, religijo, brez katere ni prave in blagosodne kulture, ščititi ter jo podpirati v njenem delovanju.

Krščanska vera je edina resnična, ker je od Boga samega razodeta, in katoliška cerkev je njena najpopolnejša oblika. Ako si država ni na jasnem o pomenu cerkve ter ni do nje v pravem odnosu, ne more voditi dobre in blagosodne kulturne politike.

Cerkev in država.

Država in cerkev sta dve družbi, vsaka v sebi popolna in od druge neodvisna. Da ne pride med obema do nesporazuma ali celo do spora, je treba, da se med njima začrta mejnica, in to tembolj, ker imata obe iste ljudi za člane.

Država je naravna popolna družba, ki ima za namen obrambo in častno blaginjo svojih članov. Cerkev je od Kristusa za vse ljudi vseh krajev in časov ustanovljena družba, da jih vodi k večnemu zveličanju.

Obe oblasti sta od Boga: cerkev je neposredno od Boga, država pa posredno, v kolikor je utemeljena v socialnih lastnostih in potrebah človeške narave, ki izvira od Boga kot stvarnika. Vsaka teh oblasti je v svojem področju najvišja in neodvisna od druge, vsaka ima svoj delokrog, v kojem nastopa samostojno. So pa stvari, v katerih se delokroga obeh dotikata. To so takozvane mešovite reči, ki pod raznimi vidiki spadajo v delokrog obeh oblasti, kakor imovinsko vprašanje, zakon (ženitvene stvari) in zlasti šolstvo.

Ako bi država, to je vodilni činitelji v njej priznali ta načela, bi povse naravno iz tega priznanja sledilo to-le idealno razmerje med cerkveno in svetno oblastjo: Cerkev se ne samo priznava kot javna ustanova, marveč država se priznava k njej, jo s svojimi sredstvi k dosegi njenega cilja načelno in faktično podpira ter svojo zakonodajo spravlja v sklad s cerkvenimi normami (pravili).

Naravno razmerje med cerkvijo in državo je torej: koordinacija (vzporednost, enakost) in kooperacija (sodelovanje). Papež Leon XIII. je v svoji okrožnici Immortale Dei (1. novembra 1885) složno sodelovanje države s cerkvijo proglasil ter proslavil kot idealno obliko medsebojnega razmerja in kot najkoristnejšo za obe. Kot sredstvo za doseg splošnega sodelovanja je priporočil pogodbo med cerkvijo in državo (konkordat), da se doseže sporazum zlasti o menjih točkah, to je v zadevah, ki spadajo v področje obeh.

Taka skladnost in tako sodelovanje ima najblagosnejše posledice osobito za državo. Cerkev okreplja državno avtoriteto in oblast s tem, da kaže na Boga kot njen vir in temelj. Ona z verskimi nagibi podpira zakon in moralo ter je najboljša učiteljica in pospešiteljica socialnih čednosti. V tem oziru so pomenljive besede, ki jih je veliki ameriški državnik Washington izrekel na kongresu leta 1789: »Religija in morala sta najpotrebnejša stebra državnega blagostanja. Zaman bi